

مهرداد عله پور

کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل، دانشگاه گیلان

همکار مرکز مطالعات آمریکا

«بررسی جایگاه جزیره تایوان در روابط چین و ایالات متحده»

مسئله تایوان، از جمله مسائل ژرفی است که از چند دهه قبل تاکنون، روابط واشنگتن و پکن را متأثر از خود کرده است. شایان ذکر است که دولتمردان جمهوری خلق چین، همواره اظهار داشته‌اند که نه تنها با موجودیت مستقل تایوان موافق نیستند، بلکه آن را به عنوان استان یاغی و ناآرام خود، برمی‌شمارند که توسط رژیم پکن راهزن اداره می‌شود. نکته قابل توجهی که در این میان خودنمایی می‌کند، آن است که رهبران تایوان، نه تنها مخالف سیاست الحاق هستند، بلکه تبعیت از درخواست‌های پکن را به عنوان عامل نابودی دستاوردهای چند دهه اخیر خود قلمداد می‌نمایند. لازم به ذکر است که علاوه بر کنشگران مورد اشاره، ایالات متحده بازیگر تأثیرگذار سومی است که از طریق اتخاذ سیاست مبهم «مخالفت با استقلال، ممانعت از الحاق و مخالفت با جنگ»، در صدد برآمده است تا نه تنها رهبران پکن را در راستای دستیابی به اهداف دیرین خود، مبنی بر اتحاد مجدد جزیره ناکام بگذارد، بلکه از جدایی طلبان تایوانی به عنوان یک اهرم فشار علیه جمهوری خلق

تایوان، جزیره‌ای نسبتاً کوچک در منطقه شرق آسیا بوده که در محل اتصال دریای چین شرقی و جنوبی در شمال اقیانوس آرام، واقع شده است. بررسی‌های به عمل آمده نشان از آن دارد که تا ۲۵ اکتبر ۱۹۴۵ میلادی، اداره جزیره تایوان، بر عهده کشور ژاپن بود تا اینکه پس از شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم، مالکیت آن به «دولت ملی چین» واگذار شد. پس از تغییر و تحولات پدیدار شده، شاهد آن هستیم که در سال ۱۹۴۹ میلادی، شورش عمومی حزب کمونیست چین، به اخراج دولت وقت (بدون استعفا) و متواری شدن آن‌ها به جزیره تایوان منجر گردید. پس از آنکه نیروهای ملی‌گرا به رهبری «چیان کای شک»، به جزیره تایوان گریختند، شاهد آن هستیم که گروه مذکور با حمایت و همکاری همه جانبه ایالات متحده، موفق شد تا جزیره تایوان را به تصرف خود در بیاورد و متعاقب آن، بنیان‌های ایجاد «جمهوری چین» را پایه‌گذاری نمایند. در باب اهمیت بررسی جایگاه جزیره تایوان در روابط جمهوری خلق چین و ایالات متحده، می‌توان چنین اظهار داشت که

چین استفاده نماید. با عنایت به مقدمه‌ای که اظهار شد، در ادامه کوشش شده است تا در پرتو مفاهیم و معناها و با تأسی از آمار و ارقام متقن، میزان تأثیرپذیری روابط واشنگتن و پکن از تحولات پدیدار شده در جزیره تایوان، مورد بررسی قرار گیرد.

۱. شناخت وضعیت تجاری و فضای سیاسی جزیره تایوان

۱.۱. فضای سیاسی

وضعیت سیاسی جزیره تایوان، بسیار مبهم و پیچیده است. با این حال، نکته قابل توجه آن است که زمامداران تایوانی، معتقد هستند که مشروعیت اداره سراسر سرزمین چین، مربوط به ایشان است؛ از این رو، حاکمیت جمهوری خلق چین که از سال ۱۹۴۹ میلادی، قدرت را در سرزمین اصلی در اختیار گرفته‌اند، غیرقانونی می‌دانند. لازم به ذکر است که تایوان، ۳۶،۱۹۷ کیلومترمربع مساحت و حدود ۲۳ میلیون و ۵۷۰ هزار نفر جمعیت دارد. بررسی‌های به عمل آمده نشان از آن دارد که حدود سه میلیون و ۱۰۰ هزار نفر از جمعیت کل تایوان در

پایتخت این جزیره، یعنی «تایپه» زندگی می‌کنند. علاوه بر تایپه، «کائوهسیونگ» (یک میلیون و ۵۱۴ هزار نفر)، «تایچونگ» (یک میلیون و ۷۰ هزار نفر)، «تاینان» (۷۵۶ هزار نفر) و «کیلونگ» (۴۱۱ هزار نفر)، دیگر شهرهای مهم تایوان به شمار می‌روند. بر اساس اطلاعات موجود، تاکنون موجودیت تایوان از سوی ۱۷ کشور در حال توسعه کوچک حاضر در جزایر اقیانوس آرام، آمریکای لاتین و آفریقا (واتیکان، بورکینافاسو، گامبیا و...)، مورد شناسایی واقع شده است. علاوه بر این، باید توجه داشته باشیم که تایوان در بسیاری از سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، مانند «بانک توسعه آسیایی»، «مجمع همکاری اقتصادی آسیا اقیانوسیه»، «سازمان تجارت جهانی» و «سازمان جهانی بهداشت» عضویت دارد.

۲.۱. وضعیت تجاری

بررسی آمارهای موجود، نشان از آن دارد که تایوان در سال ۲۰۲۱

میلادی، حدود ۷۹۲،۲ میلیارد دلار با کشورهای هدف تجارت داشته است (بدون احتساب واردات و صادرات مجدد). لازم به ذکر است که سهم بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات از تولید ناخالص داخلی، به ترتیب ۳۷،۲ و ۶۱ درصد بوده است. بر اساس اطلاعات ارائه شده از سوی سازمان تجارت جهانی، حدود ۴۵ درصد از صادرات تایوان در سال ۲۰۲۰ میلادی، به چین و هنگ‌کنگ، ۱۴،۵ درصد به ایالات متحده، ۶،۸ درصد به ژاپن و ۶،۶ درصد به اروپا، اختصاص داشته است. در بخش واردات نیز به ترتیب، تایوان ۲۲،۲ درصد از مبدأ چین و ۱۱،۵ درصد از ایالات متحده، واردات داشته است. نکته قابل تأملی که در خصوص تایوان خودنمایی می‌کند، آن است که به دلیل حجم بالای تجارت و جمعیت نسبتاً کم، جزیره تایوان موفق شده است که خود را به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین دارندگان ذخایر ارز جهانی (۵۴۸،۴ میلیارد دلار)، به همگان معرفی نمایند. برخورداری تایوان از این حجم از نقدینگی،

تصویر شماره (۱) میزان سهم شرکت‌های تایوانی از صنعت تراشه جهان

دلاری را برای تقویت این صنعت، تصویب کرده است).

۲. روابط سیاسی و تجاری تایوان و جمهوری خلق چین

بررسی سیر روابط جمهوری خلق چین و تایوان، نشان از آن دارد که گرچه به لحاظ سیاسی روابط دو کشور، تنش‌های فزاینده‌ای را تجربه کرده است، اما با این حال، باید توجه داشته باشیم که به لحاظ اقتصادی و تجاری، تاپیه و پکن، همواره همکاری‌های قابل توجهی را به منصفه ظهور رسانده‌اند. شایان ذکر است که به لحاظ سیاسی، جمهوری خلق چین فرمول «یک کشور

هوشمند، رایانه‌ها، وسایل نقلیه و سامانه‌های تسلیحاتی - که متکی بر هوش مصنوعی هستند- به کار گرفته می‌شوند. نکته قابل توجهی که در این میان وجود دارد، آن است که برخی از کارشناسان امر، اعتقادشان چنین ترتیب بندی شده که نیاز شرکت‌های آمریکایی به تراشه‌های تایوانی، یکی از مهم‌ترین دلایل دفاع واشنگتن از تایوان در برابر چین است (میزان نیاز و اتکای شرکت‌های آمریکایی به تراشه‌های نیمه‌هادی، آن قدر زیاد است که کنگره این کشور در اوایل سال ۲۰۲۲ میلادی، لایحه ۲۸۰ میلیارد

موجب شده است تا مقامات تایوانی، بتوانند سیاست‌های تثبیت نرخ ارز، حفظ نقدینگی و سرمایه‌گذاری را با انعطاف بیشتری اتخاذ نمایند.

۱.۲.۱. تولید تراشه‌های نیمه‌رسانا به‌مثابه مزیت نسبی تایوان

علی‌رغم وجود تنش‌های فزاینده در طول دهه‌های اخیر، تایوان توانسته جایگاه خود را به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده تراشه‌های نیمه‌رسانا در جهان تثبیت نماید (تصویر شماره ۱). لازم به ذکر است که تراشه‌های مورد اشاره، غالباً در وسایل الکترونیکی همچون گوشی‌های

دو سیستم»^۱ را به عنوان مدلی مطلوب برای الحاق تایوان به سرزمین اصلی، ارائه داده است (مدل مذکور، همان فرمولی است که برای هنگ‌کنگ نیز استفاده می‌شود).^۲ با عنایت به آنکه تایوان در مقاطع گوناگون به صراحت با مدل پیشنهادی پکن، مخالفت کرده است، از این رو شاهد آن هستیم که جمهوری خلق چین، درصدد برآمده تا از طریق اقدامات غیرنظامی، فشارهای لازم را به منظور مطیع نمودن تایپه وارد نماید. در همین رابطه و در سال ۲۰۱۶ میلادی، جمهوری خلق چین، سازوکار ارتباط بین تنگه‌ای به عنوان دفتر اصلی ارتباط با تایوان را به حالت تعلیق درآورد. علاوه بر این، پکن درصدد برآمد تا تعداد گردشگرانی را که از سرزمین اصلی به تایوان سفر می‌کنند، محدود نماید (در همین رابطه، تعداد بازدیدکنندگان از تایوان که در سال ۲۰۱۵ میلادی بیش از چهار میلیون نفر بودند، در سال ۲۰۱۹ میلادی، به ۲٫۷ میلیون نفر کاهش یافتند).

متعاقب اقدامات قهری اتخاذ شده، پکن تعدادی از شرکت‌های بین‌المللی از جمله خطوط هوایی و هتل‌های زنجیره‌ای را تحت فشار قرارداد تا تایوان را به عنوان یکی از استان‌های جمهوری خلق چین قلمداد نمایند. در جدیدترین اقدام انجام شده، پکن کشور لیتوانی را به دلیل افتتاح دفتر نمایندگی در تایوان، مرعوب کرده است.^۳ برخلاف روابط سیاسی، تایپه و پکن به لحاظ تجاری، شرایط نسبتاً مطلوبی را تجربه می‌نمایند. آمارهای موجود، نشان از آن دارد که اقتصاد تایوان، همواره متکی بر تجارت با چین بوده است. به بیانی بهتر، می‌توان چنین اظهار داشت که جمهوری خلق چین، بزرگ‌ترین شریک تجاری تایوان است؛ تا جایی که از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۲ میلادی، ۵۱۵ میلیارد دلار صادرات داشته است.^۴ نکته قابل توجه آن است که طی سالیان اخیر، جمهوری

خلق چین و تایوان به منظور رفع موانع پیش روی تجارت دوجانبه، مبادرت به انعقاد توافقنامه همکاری‌های اقتصادی بین تنگه‌ای نموده‌اند. علاوه بر این و در سال ۲۰۱۰ میلادی، پکن و تایپه پیوندهای مستقیم دریایی، هوایی و پستی را که برای چندین دهه ممنوع شده بود، از سر گرفتند. طرفین همچنین، موافقت کردند که به بانک‌ها، بیمه‌ها و سایر ارائه‌دهندگان خدمات مالی، اجازه دهند تا در هر دو بازار فعالیت نمایند.^۵

۳. روابط سیاسی و تجاری تایوان و ایالات متحده

بررسی‌های به عمل آمده، نشان از آن دارد که رؤسای جمهور ایالات متحده، نگاه ویژه‌ای را نسبت به روابط با تایوان مبذول داشته‌اند؛ به عنوان مثال، در دوران ریاست جمهوری دونالد ترامپ، ایالات متحده روابط خود را با تایوان به دلیل مخالفت‌های چین از جمله با فروش بیش از ۱۸ میلیارد دلار تسلیحات به ارتش و رونمایی از مجموعه‌ای ۲۵۰ میلیون دلاری برای سفارت واقعی

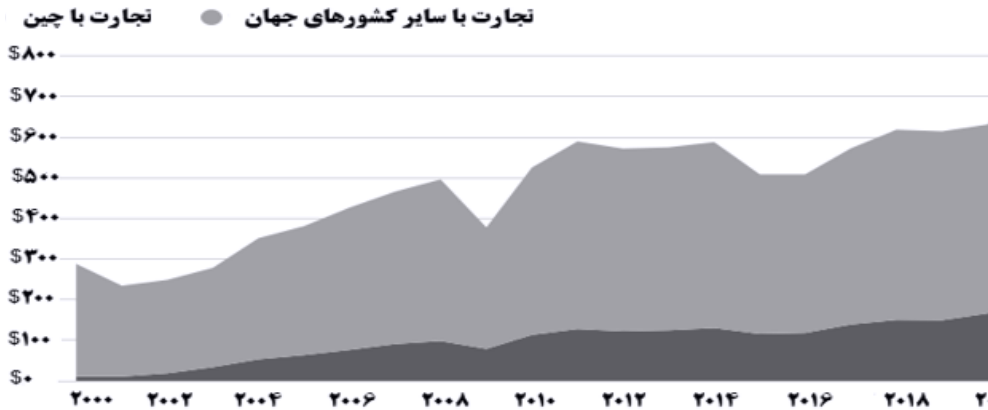
3. . https://www-cfr-org.translate.goog/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=fa&_x_tr_hl=fa&_x_tr_pto=op,sc

4. . https://www-drishtias-com.translate.goog/daily-updates/daily-news-editorials/us-china-conflict-over-taiwan?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=fa&_x_tr_hl=fa&_x_tr_pto=op,sc

5. . <https://www.mof.gov.tw/eng>

1. . One country, two systems
2. . https://www-cfr-org.translate.goog/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=fa&_x_tr_hl=fa&_x_tr_pto=op,sc

چین بیشترین سهم را از تجارت با تایوان دارد

تصویر شماره (۲) سهم کشورهای هدف از تجارت با تایوان

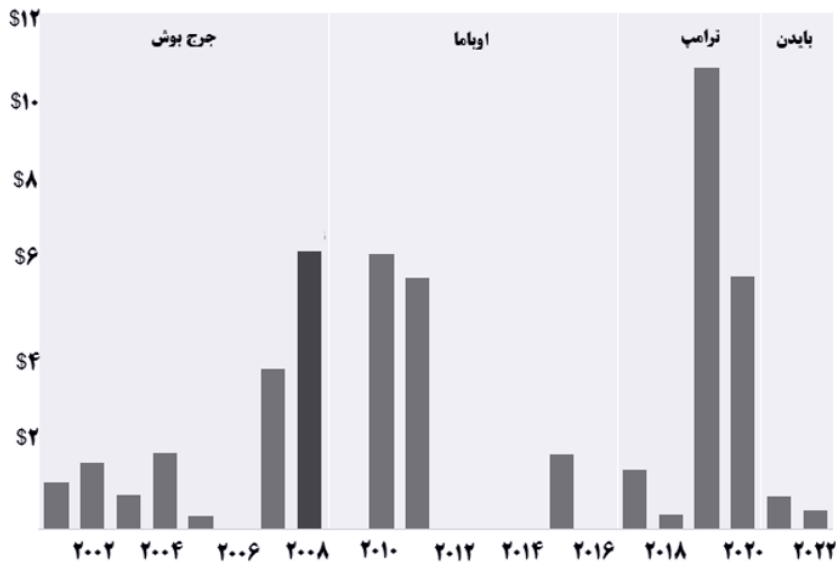
که در سال ۲۰۲۱ میلادی، تایوان ۷۷٫۱ میلیارد دلار از ایالات متحده، واردات داشته است. البته نوع روابط اقتصادی دو طرف، به همین حوزه محدود نشده است؛ زیرا شاهد آن هستیم که در سال ۲۰۲۰ میلادی، واشنگتن ۳۱٫۵ میلیارد دلار در تایوان، سرمایه‌گذاری کرده است؛ این، در حالی است که در نقطه مقابل تایوان نیز ۱۳٫۷ میلیارد دلار در ایالات متحده سرمایه‌گذاری کرده است.^۱ در واقع، باید توجه داشته باشیم که بیشتر حجم صادرات

برای شرکت در مراسم تحلیف ریاست جمهوری دعوت کرد. در اوت ۲۰۲۲ میلادی، «نانسی پلوسی» رئیس مجلس نمایندگان ایالات متحده (پس از نیوت گینگریچ که در سال ۱۹۹۷ از تاییه دیدار کرده بوده)، به تایوان سفر کرد و با تسای ملاقات کرد. شایان ذکر است که جزیره تایوان، هشتمین شریک تجاری ایالات متحده به شمار می‌رود (۱۱۴٫۱ میلیارد دلار حجم کل تجارت دوجانبه و ۳۶٫۹ میلیارد دلار، صادرات تایوان به آمریکا). آمارهای موجود، حاکی از آن است

خود در تاییه تعمیق بخشید. ترامپ پیش از مراسم تحلیف خود، با «تسای» تلفنی صحبت کرد که بالاترین سطح تماس میان دو طرف از سال ۱۹۷۹ میلادی، به شمار می‌رود. لازم به ذکر است که دولت بایدن، رویکرد مشابهی را در پیش گرفته و به فروش تسلیحات ادامه می‌دهد و تصمیم دولت ترامپ برای اجازه دادن به مقامات آمریکایی برای ملاقات آزادانه با مقامات تایوانی را تأیید نموده است. بایدن، نخستین رئیس‌جمهور ایالات متحده است که از نمایندگان تایوان

1. <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10256.pdf>

نمودار فروش تسلیحات ایالات متحده به تایوان در چهار دوره اخیر

نمودار شماره (۱) میزان فروش تسلیحات ایالات متحده به تایوان

ایالات متحده به تایوان را اسلحه و مهمات تشکیل داده‌اند (نمودار شماره ۲).

نتیجه‌گیری

در مقام جمع‌بندی موضوع مورد اشاره، می‌توان چنین اظهار داشت که موضوع تایوان، از جمله معضلات امنیتی به شمار می‌رود که از شش دهه پیش، بر روابط جمهوری خلق ایالات متحده، سایه افکننده است. نکته مهمی که در این میان باید مطرح نظر قرار گیرد، آن است که اگر واشنگتن و پکن بخواهند

در آینده، روابط مثبت مبتنی بر شراکت راهبردی را به منصفه ظهور برسانند، ضرورت دارد که ابتدا به حل و فصل نقاط اختلاف (بحران‌هایی همچون تایوان) از روابط دوجانبه مبادرت نمایند. شایان ذکر است که طی سالیان اخیر، ایالات متحده با استفاده از اهرم تایوان، سعی داشته است تا به نوعی یک جانبه‌گرایی‌های ارتش آزادی بخش چین را مهار نماید؛ در همین رابطه، می‌توان چنین اظهار داشت که واشنگتن از رهگذر فروش تسلیحات به تایوان، می‌خواهد موازنه نظامی میان

دو سوی تنگه را به نوعی حفظ نماید. در نقطه مقابل، باید توجه داشته باشیم که گرچه پکن در وهله نخست به دنبال استفاده از گزینه نظامی در برابر تایوان نیست، اما با این حال، از ابزار نظامی برای تقویت اعتبار خویش علیه تایوان نیز چشم‌پوشی نمی‌کند.